

TUDOR COLAC
Institutul de Filologie
(Chișinău)

**RAPSODUL NICOLAE SULAC: CONȘTIINȚĂ,
MODELE, REPERE ETNOFOLCLORICE
ȘI SOCIALE**

Abstract

Clairvoyance, precision and fidelity, these would be the words to express the manner of our performer to practice the art of gathering, creation/recreation and performing of ethnical folkloric songs; these allow him to find himself on the top of ethnos creators.

He was at least a rhapsodist with deep insight for popular tradition being thwarted with it. Talented and sensitive, receptive towards other people's aspirations, he expressed his inspiration with a sincerity that identified him with the characters of his creations.

The folkloric style is exactly the man and the singer, in a perfectly natural integrity. Thus, only the original folklore offers that magic of a play with no rules, with subtle discovery resulted off the opposition between the conformism and innovation. The participation of a performer-creator, a newsmonger, makes this magic sparkle in the spring of new and authentic appearances. The reputed **model** has the characteristics of that well-known and well-appreciated sublime folklore, in creations different if compared to the previous ones.

A talented performer, gifted with the qualities mentioned above, makes the folklore develop in spectacular and surprising forms. Because it has the capacity to blend past energies of a traditional melos with the individuality and ingenuity of a matured artistic ego. The axiology of folkloric creation between authentic and kitsch, this way registers as an adequate expression, corresponding to historical and aesthetic conditions of **genre/style/area**.

We are not sure of how others would call this, but we knew Nicolae Sulac placed within these parameters, of a **model creator-performer, and generator of models**. This is why, dear reader, we ask you to open the gates of your heart to this universe that is called Nicolae Sulac, so you know the magic of his sorrows that inspired a lifetime of a man and an artist.

Clarviziunea, precizia și fidelitatea ar fi cuvintele ce exprimă modul în care cântărețul nostru a practicat arta culegerii, creării/recreării și interpretării melosului popular, situându-se astfel în vârful superior al piramidei creatorilor populari.

Nu o dată, în cadrul discuțiilor pe care le-am purtat pe când era printre noi, își exprima regretul că viața a fost cu el atât de nemiloasă, atât de crudă, că l-a văduvit până și de posibilitatea de a face carte la timpul cuvenit.

Pe de altă parte, vom constata că până în prezent mai putem întâlni „exegeți” ce mai rămân a fi contrariați de fenomenul ca atare: cum oare un om fără studii speciale a reușit să devină cel mai veritabil model în cântecul popular? Vezi bine, unii îl mai și considerau

„analfabet”, „agramat” etc., neluând în seamă că, de fapt, a fost un autodidact în cel mai deplin înțeles al cuvântului.

Indiscutabil, șirul personalităților autodidacte devenite celebre pe parcursul istoriei este impunător.

Înțelegerea dedesubturilor acestui fenomen ar fi posibilă dacă am încerca o sinteză din interior a unor elemente determinante ale creatorului popular și dacă am găsi curajul de a trece cu vederea acele nu puține divagații cu doze impunătoare de subiectivism ce au inundat presa de la Chișinău vizavi de personalitatea artistică a lui Nicolae Sulac și care au dat naștere, printre altele, unor clișee false, a căror lecturare ar putea provoca o firească nedumerire: când a fost sincer Nicolae Sulac, atunci când dialoga în interviuri despre evenimente social-politice de pe scena moldavă (multe din răspunsuri fiind formulate chiar de unii gazetari) sau numai atunci când trecea prin clipe de necazuri, cu mari dureri ce-i zbuciumau sufletul? „Nicio meserie nu se compară cu cea a unui artist. Viața de artist e foarte scurtă (atâta că mie mi-a mers!), azi cânti și mâine nu mai cânti, că toți se grăbesc să trăiască, își fac loc cu coatele. Să știți câți și câte au încercat să mă dezbată din cale, dar am mers înainte. Când abia am început să cânt, lumea nu era așa de aspră la suflet. Cântam „Frumoase-s nunțile-n colhoz” și oamenii plângeau, astăzi, însă, cânt „Doina”, dar ei joacă... O fi și acesta vreun protest, cine știe...”¹ Sunt reflecții ce aparțin rapsodului.

În practica noastră cu iz provincial s-a afirmat, cu părere de rău, încă în jumătatea a doua a secolului trecut acea concepție sovietizată, mistificată și deci falsă despre cele două ipostaze ale culturii populare, la un moment dat noțiunea fiind substituită prin așa-zisa creație de amatori. Prin aceasta se urmărea înstrăinarea creației populare de tradițiile strămoșești, de rădăcinile etnice, cunoașterea domeniului doar la suprafață, fără o relevare de profunzime a unor esențe caracteristice în exclusivitate folclorului. Pe când o evaluare analitică, critică a limbajului și stilului oral ar fi scos la iveală aspecte noi, fundamentale și imanente, proprii doar creativității populare, ce constituie elementele de organizare a structurii acesteia.

Un rapsod, ca minimum, cunoaște în profunzime tradiția, fiind încorsetat în ea; este talentat și sensibil, receptiv la năzuințele lumii din jur; își exprimă inspirația cu acea sinceritate ce-l face să se confunde spontan cu personajele din creațiile zămislite. **Stilul folcloric** este chiar interpretul și omul, într-o integritate firească. Și doar folclorul adevărat ne oferă, prin intermediul creatorului-interpret, al colportorului, acel farmec al jocului fără de reguli, cu subtilitatea descoperirilor ce rezultă din opoziția între conformism și inovație și se manifestă în apariția scânteietoare a unor variante noi, autentice. **Modelul** pretins are însușirile aceluși cunoscut și recunoscut sublim folcloric în plăsmuiri diferite de variantele anterioare.

Printr-un interpret talentat, înzestrat cu minimul de calități descrise mai sus, folclorul se poate manifesta în forme spectaculoase, surprinzătoare, anume datorită capacității acestuia de a modela energiile anterioare ale melosului conform unui motiv folcloric tradițional, conjugându-se cu individualitatea și ingeniozitatea eu-lui personal maturizat artistic. Axiologia creației folclorice între autentic și kitsch se înscrie astfel ca expresie adecvată, corespunzătoare condițiilor obiectiv-istorice și estetice de **gen-stil-zonă**.

Nu știm cum ar fi zis altcineva, noi însă l-am cunoscut pe Nicolae Sulac anume situat în parametrii de mai sus ai creatorului – **interpret model și generator de modele**.

Iată de ce, dragă cititorule, te rugăm să-ți deschizi porțile sufletului către universul care se cheamă Nicolae Sulac – spre a-i cunoaște tainele dorurilor ce i-au animat o viață de om și de artist cât a trăit-o.

Destinul i-a hărăzit misiunea de a purifica melosul popular cântat de falsul încetățenit la noi datorită unor concepte deformate cu privire la arta interpretativă promovate la catedrele de canto academic de pe timpuri.

Pe de altă parte, mai toți tinerii interpreți care au încercat să-l imite ori să-l copie, să-i preia melismele, nuanțele timbrale, gesturile din șinuta scenică, repertoriul, tiparele armonice etc. au înțeles că harul de la Demiurg și temperamentul artistic nu pot fi nici imitate, nici împrumutate.

Și astăzi, la fiecă spectacol, trăim acel sentiment straniu de așteptare că iată-iață o să-l revedem apărând din culise, pornit năvalnic, la fel ca și altă dată, să ia cu asalt închipuita rezistență a scenei, a publicului...

Dar, precum se știe, în scenă nu-l depășea nimeni în strălucire. Întotdeauna, la sutele de spectacole în care l-am admirat, lăsa impresia unui luceafăr ce răsare pe bolta concertului tocmai la momentul cel mai potrivit. Și ardea, ardea incandescent până la plecarea din scenă.

Era inegalabil ca interpretare, comportament scenic, având și un simț al sălii, al dispoziției spectatorilor pe care „o ghicea” și o modela fără aproximație.

A adunat și a știut să toarne în fiecare cântec câte o picătură din dulceața amăruie a ierburilor și florilor de pe toloaca Sadăcului copilăriei sale.

A excelat prin timbrul vocii sale unice, care i-a îmbrăcat cântecele în acel pitoresc neaoș, de o puritate pe care o au doar iile țăranelor.

A ars ca o torță în numele unui ideal suprem: **Cântecul popular**. La flacăra cântecelor sale s-au încălzit și s-au topit toate vocile tinere de pe acest meleag.

A suferit de o cumplită boală de ochi, dar ochii sufletului i-au fost mereu deschiși, treji și clarvăzători.

A avut mereu dureri de inimă, dar în corzile sale vocale palpita o inimă fierbinte, dărză, sănătoasă.

A găsit câte o salbă de cântece pe care le-a dăruit galant puținelor femei care i-au fost dragi și care l-au iubit cu adevărat.

A lăsat presărate în fiecă sat și oraș acele ziceri mucalite, umorul tonifiant, debordant, din care izvora bonomia lui cuceritoare. E un exemplu de naștere a folclorului contemporan, fiindcă purtătorii acestor „**basne de la Sulac**” știu să le adauge câte ceva de la ei din viață sau să compună bancuri, istorisiri proprii „în numele” lui Nicolae Sulac.

Sălile vitrege azi ale *Filarmonicii* și *Palatului Național* mai păstrează încă miresmele vii ale florilor lui Nicolae Sulac...

Florile și aplauzele i-au fost răsplata. Și neuitarea generațiilor contemporane și viitoare, am avea de adăugat.

Rămânem convinși, cu conștiința împăcată că Nicolae Sulac a lăsat câte o floare în cântecele sale pentru fiecare dintre cei care vor răsfoi aceste rânduri, pentru acei dintre noi care știm să îngrijim această floare, să-i aducem cu palmele făcute căuș apă din izvorul bunătății lui. Acest sentiment l-am găsit exprimat plastic într-un cântec recent depistat prin părțile Criulenilor:

*„Pe poteci și pe răzoare
Mereu crește câte-o floare.
Așa a crescut copac
Și mlădița lui Sulac
Dăruiată cu mult drag
Celor care-o cresc în prag...”²²*

În rândurile de față ne-am propus cunoașterea unor rigori ale creației rapsodului nostru drag, rigori ce reflectă complexitatea raporturilor dintre marele nostru interpret și societatea moldovenească. Avem convingerea că majoritatea creațiilor sale constituie expresia și necesitatea spirituală ale societății la o anumită etapă. Obiectivarea destinului creator al rapsodului se sprijină pe unicitatea capacității sale de a depăși timpul în care a trăit. El însuși dorindu-se și devenind expresie a evenimentelor din societate prin aportul său la „tălmăcirea” unor diverse episoade și situații sociale trăite. Mai mult și mai pronunțat decât unii politicieni de marcă, Nicolae Sulac s-a integrat cu valorile societății moldovenești: de ordin istoric, politic, economic, artistic, civic, moral, etic, religios etc., prin aceasta exprimându-ne acasă și reprezentându-ne în lume.

Integrat în conștiința publică timp de peste patru decenii, El este alături de noi și în prezent – când nu e – prin forța sa de a ne zidi spiritual ființele. Explicația ar fi una: idealul său, exprimat prin cântecul și verbul matern, se conjugă în cel mai fericit mod cu idealurile naționale, cu voința celor mulți, proiectând o demnitate comună pe măsură.

„Simplul nume *Sulac*, purtat de marele rapsod al neamului nostru, predestinat a fi suflet din sufletul poporului, care prin cântecul său sublim, «cu glas de patimi omenești», ne-a încălzit, ne-a alinat, ne-a înălțat, ne-a purificat, a devenit un nume cu aureolă de legendă și cu sens de simbol al celor mai înălțătoare calități omenești. Astăzi, numele *Sulac* este o metaforă, care se pretează la redarea noțiunilor de talent, autentic, frumos, sublim, cinste, demnitate, patriot, spiritual, cu umor fin etc., etc.

Fericit va fi acel cântăreț care se va învrednici de înalta apreciere: un Sulac al cântecului popular...”²³

Inventarierea repertoriului unui rapsod de marca lui Nicolae Sulac implică un complex de probleme, printre care delimitarea și descrierea unor contexte funcționale în cadrul cărora sunt performate valorile în interiorul unei categorii/specii aparte, identificarea unor structuri caracteristice pentru fiecare dintre acestea, corelarea lor cu cadrul funcțional, trecerea în revistă a variantelor aceluiași model structural și a constituenților, cum ar fi temele, motivele, subiectele, mijloacele de expresie adecvate etc. Cunoașterea criteriilor funcționale ne-ar permite determinarea cadrului teoretic și metodologic ce ar sta la baza unei sau altei categorii. Bineînțeles, în marea lor majoritate, interpreții nu prea cunosc și, poate nici nu e nevoie să posede aceste informații.

În virtutea ipotezei că un interpret nu întotdeauna conștientizează actul genezei și evoluției faptului de folclor, apariția unei – fie și simple – variante a creației ce prezintă o anumită valoare folclorică „răspunde unui complex de cerințe social-umane de natură materială sau spirituală, intermediare de un anumit sistem de gândire”²⁴ Procesul de transformare evolutivă în interiorul creației populare este unul neîntrerupt, continuu, ce se soldează cu noi variante, cristalizate prin eforturile unor indivizi talentați.

Din perspectiva exegezelor folclorului trebuie să recunoaștem evoluarea categoriilor folclorice prin genurile și speciile cunoscute spre diferențierea treptată

a funcțiilor psihologice. Astfel, multe din cântecele lirice confirmă și în prezent ipoteza evoluției lor de la subiecte cu funcție magică, de la structuri rituale arhaice sau baladice. Tendința spre o mai bună cunoaștere a istoriei poporului și a realităților sociale, evidențierea modelelor pozitive și condamnarea comportamentelor negative le aflăm ca deziderate în legendă și în cântecul epic; întreținerea atmosferei de lucru, însușirea unor meșteșuguri populare se produc la țezători și clăci prin povestit și cântat, în acest mod funcțiile practice influențând conservarea și circulația repertoriilor.

Și un eventual tablou sintetic al repertoriului lui Nicolae Sulac ne oferă, prin excelență, imaginea unor structuri ierarhice în cadrul cărora pot fi aplicate criteriile de clasificare ce ne desemnează diferite nivele și variază sistemele de semnificații dominante. Delimitările operabile la un nivel sau altul au la bază aceleași principii: etnografic în cazul obiceiurilor de calendar, subsistemul creațiilor rituale – în ciclurile de naștere, căsătorie și moarte, precum și incantațiile prin formule de descântec în special.

Cu ani în urmă, într-o discuție, Nicolae Sulac vorbea despre povestirile și nuveletele sale (Vezi cartea *Vorba lungă... bogăția omului*), exprimându-și convingerea că, la fel ca și cântecul, povestirea/povestitul are acea funcție ascunsă de a remodela chipul moral al omului. Și a prezentat drept exemplu poveștile din 1001 de noți, subliniind că, uneori, este suficientă doar o simplă istorioară atinsă de geniul înțelepciunii populare pentru a-l împlânzi pe un tiran care avea drept *hobby* curmarea vieților omenești nevinovate.

Indiscutabil, un colportor este în căutare permanentă, prin adaptarea și corelarea unor arhetipuri, a unor motive, teme, elemente de limbaj purtătoare de sensuri și semnificații, valori tematice și de limbaj artistic asimilate/preluate din acel cod comun, numit și **tradiție folclorică**. În acest context, Nicolae Sulac este deținător al unui fond propriu distinct de teme, subiecte, mijloace de expresie, variante și versuri ce îl definesc și îl exprimă în exclusivitate. Fenomen unic în cultura noastră națională, Nicolae Sulac este un exemplu și un model de identificare cu numeroasele cântece populare și de autor circumscrise folclorului. Credem că anume deplinătatea sa artistică, neîntrerupta sa activitate de perfectare a cântecului nostru tradițional – ca proces formativ-funcțional continuu de recreare mereu fluctuantă, dinamică, vie, actualizată și angrenată în contemporaneitate prin îmbinarea armonioasă a limbajului muzical-poetic și subiectului ce surprind auditoriul prin maturitate valorică și semnificații profunde, care subscriu spiritului modern – i-au acordat lui Nicolae Sulac acel titlu de noblețe certificat și atestat pentru eternitate – **Rege al Folclorului**.

Propunând succinta expunere sinoptică a repertoriului lui Nicolae Sulac, menționăm, totodată, că acest subiect rămâne a fi unul deschis pentru investigații ulterioare și că orice tentativă de sistematizare în folclor este relativă, reprezentând una și aceeași modalitate de categorisire/clasificare, având caracteristici bi-, tri- și multifuncționale. Adică unul și același cântec poate fi concomitent și cu funcție socială, și familială, și de înstrăinare etc.

Majoritatea materialelor selectate se păstrează în arhivă autorului, altele – în subdiviziunile respective ale Arhivei Naționale a Republicii Moldova, ale arhivei fonogramice și videocinematografice ale *Companiei Teleradio-Moldova*, o altă parte fiind transcrisă din memoria unor contemporani ai cântărețului.

Insistăm și în continuare asupra reproducerii autentice a publicațiilor din reviste și ziare, a emisiunilor radio și TV, stipulând importanța acestora ca documente de epocă.

Am luat în calcul înregistrările fonogramice și cinematografice din fondurile de arhivă instituționalizate, dar și casetele audio și video provenind de la muzicieni și prieteni

ai rapsodului, de la simpli amatori colecționari care au înveșnicit pe suport electronic memoria cântărețului.

Balade/subiecte baladice: Miorița; Balada soldatului necunoscut; În pădurea de la Prut; Hai, hai, dorule, hai.

Jurnale orale cântate: La o margine de drum; Visul mândrei mele; Of, Sadăcule, că doru-i greu; Într-o iarnă lungă, grea (variantă); Iar când tata va veni.

Cântece istorice: Ștefane, Măria Ta; Când a fost să moară Ștefan; Cântecele lui Jianu; Radu mamei; Codreanu; Azi cazaci-s la Aneni.

Cântece de dor și jale: Foaie verde maghiran; Sara când răsare luna; Scoală și vezi, măi Vasile; Dor de mamă; Bade, rău te-am mai visat; Vai de mine și de mine; Of, Marie, Mărioară; Dacă vântul lin adie; Inimioară cu dor mult; Este-o apă nu știu unde; Dacă-ai ști, tu, dragă; Dorul de cine se leagă; Spune, Ilenuțo, spune; Săbărelul; Foaie verde trei granate.

Doine, cântece doinite și cântece de dragoste: S-a dus badea la pădure; Ioane, Ioane; Ană dragă, Ană dragă; Fost-am tânăr ca laleaua; Pentru tine, Mărioară; Melodie de dor; Doina de jale; Crești, pădure, și te-ndeasă; Aș veni, mândro, la tine (Bate luna); Unde-i iarba cea de leac; Multe-s lacrimile mele; M-o-ntâlnit puicuța ieri; Vin' la mine, mândra mea; Ce frumos mai cântă cucul; În grădină la izvor; Am iubit în viața mea; Nechează murgu-n obor; Am o mândră mititică; Sunt din plaiuri moldovene; Cucușor, ești bun de gură; Cântec de dor; Floarea mândrei mele; Las' fetița să mă creadă; Di, di, di, murgule, di; În gară la Leordeni; Foaie verde matostat; Foaie verde sălcioară; Spune-mi, lună; Foaie verde ca aluna; Cântă frunza de dudău; Mândro, ochișorii tăi; De la primărie-n sus; De la moară pân' la gară; La Lenuța sub cerdac; Tot pe drum, pe drum, pe drum; Spune-mi mândro-adevărat; Sanie cu zurgălăi.

Cântece haiducești: Cucușor cu pană sură; Mugur, mugurel; Foaie verde de stejar; Frunză verde trei lalele; Foaie verde avrămeasă; Pădure, verde pădure; La poale de codru verde; Foaie verde, rug de mure; Ce mi-e drag mie pe lume; Murguleț, căluțu meu; Murgule cu coamă rară.

Cântece de petrecere: Mă dusei la horă-n sat; Hai la joc, măi moșnegele; Mai turnași un păhărel; Murguleț, murguțule; Cântec de pahar; Sârba lui moș Vasile Zamfir; Mi-am deschis crâșma la poartă; Bat-o focul; Lelișoară de pe plai; Hora sărbătorii; Să mă prind și eu în joc; Haideți, fete și flăcăi.

Cântece păstorești și doine ciobănești: Ciobănașul; Ciobănaș de la miori; Ciobăneasca; Ciobănașe, ciobănel; Cântec ciobănesc; Ciobănaș la oi am fost; Cântecele ciobanului; Mânați oile pe vale.

Cântece de recrutie și ostășești: Plec, mândruțo, la armată; Bună seara, mândro bună; Trenule, mașină mică; La Nistru, la mărgioară; Stejărel mândru, frumos; Patru boi cu lanțu-n coarne; Vară, vară, primăvară; Nistrule ce curgi la vale.

Cântece de nuntă: Să mă prind cu mândra-n joc; Dragă mi-i să joc la masa mare; Vorniceii vestea poartă; Soacră mare; Turnați vin și dați găluște; Ia mai dați, măi, turburel; Din Lipcani pân' la Comrat; Frumoase-s nunțile-n colhoz; Nunta colhoznică; Să scoatem nunta din casă.

Cântece meditative: La o margine de drum; S-a-ntâlnit cucul cu mine (Puiu-cucule); Trandafir de la Moldova; Busuioc moldovenesc; Piatră, piatră; Trage boghii și-mi ghicește; Păsărică, mută-ți cuibul; Bulgăraș de gheață rece; Mândră floare e norocul; Lume, soro lume; N-am să trăiesc cât pământul; Cântecele și

dragostea; Vezi, măicuță-i vina ta; Floarea mândrei mele; Oamenii de omenie; Asta-i floarea lui Sulac; Îți spun, mamă, dorule; Mândre sunt pădurile; Stau în loc și mă gândesc; Doamne, la dușmanii mei; Of, Zamfiro; Săbărelul; Cântec de dor; Dorul meu e numai dor; Dorul meu nu-i călător; Arde inimioara mea; Foicică trei lalele; Toată lumea are dor; M-am jurat de mii de ori; Dorul meu de l-aș cânta; Spune, inimioară, spune; S-a legat dorul de mine; Taci, taci, taci, inimă, taci; Săracu doruțu meu.

Cântece familiale: Foaie verde maghiran (M-am născut orfan pe lume); De mic rămăsei orfan (Variantă); Dor de mamă; Mă dusei și eu la nuntă.

Cântece de glumă și de voie bună: Am o mândră floare dulce; Nu crede bărbatului; Trecui valea, mort de sete; Mă duse-i la horă-n sat; La morișca cea de jos; Leliță Ioană; Bun îi vinul ghiurghiului; Omule cu vinul bun.

Cântece contemporane: Azi e zi de sărbătoare; Păpușică, păpușoi; Dragă mi-i de țara mea; În Moldova sunt născut; Drumul nostru-i luminat; Să ne fie-ntr-un ceas bun; Doina mea în codru-i scrisă; Asta-i floarea lui Sulac; Hora sărbătorii; Eu, Moldova, te-oi cânta; Mulțumim partidului; Foaie verde grâu mărunț; Cântec de veselie; Ia mai zii, măi, din vioară; Toamna la cules de vii; Acesta-i an de sărbătoare.

Cântece în alte limbi: Cântecul lumii/ Sus pe cer e clar de lună (ital.); Sureia (azer.); A înflorit călinul (rus.); țigăncușa (rus.); Nunta aceasta (Roata) (rus.); Vinul roșu (bulg.); Ninge iar (franc.); Katarinka (polon.); Dragostea mea (arm.); Suliko (georg.); Cântec de glumă (ucr.); Te iubesc (span.); Arșin-malala (azer.); Strigături țigănești;

Romanțe: Bătrânețe, haine grele; Smaranda e cea mai frumoasă; A venit aseară mama; Ciobănaș cu trei sute de oi; De ce m-ați dus de lângă voi?; De ziua nunții tale-și scriu; La umbra nucului bătrân; Mai am un singur dor; Mândra mea de altă dată; Pe lângă plopii fără soț; Să-mi cânti, cobzar; Se scuturau toți trandafirii; Car frumos cu patru boi; Vezi, rândunelele se duc; A ruginit frunza din vii; Eu nu sunt un rău băiat.

Strigături: Harnică-i nevasta mea; Lelișoară, ești frumoasă; Mi-a zis mama să mănșor; Moldoveanul, cum n-o dai...; Moldovenii toți îs hoți; Cântec de veselie.⁵

Avem certitudinea, prin timp vor mai apărea încă multe creații folclorice în care marele rapsod și-a modelat sufletul mai bine de o jumătate de secol, cât a dominat scena cântecului popular, ca un zeu.

Astăzi e plecat în turneu. Ca să revină, cu mirul său magnific, ar fi suficient, poate, să dăm dovadă măcar acum că îl prețuim cu sinceritate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE ȘI NOTE

1. Nicolae Sulac. *În loc de autograf*. În: Nicolae Sulac în amintiri, cronici și imagini. – Chișinău, Baștina – RADOG, 2006, p. 3.

2. AP (arhiva personală), din repertoriul ansamblului etnofolcloric „Pandurii”, s. Jevreni – Criuleni, cond. Art. B. Soltan.

3. Maria Cosniceanu. *Omul își face numele*. În: Nicolae Sulac în amintiri, cronici și imagini. – Chișinău, Baștina – RADOG, 2006, p. 5.

4. Pavel Ruxăndoiu. *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*. – București, Editura Grai și Suflet – Cultura Românească, 2001, p. 17.

5. Arhiva-fonotecă Radio Moldova.

6. De reținut că aceeași lucrare are titluri diferite în fonoteca Radio Moldova, Cinemateca Arhivei de Stat, filmoteca Televiziunii Unionale de la Moscova.